

ters viatges --- demanant-la --- per a sa *mitja taronja*; tothom hi venia bé --- mes a la del músic, cavilosa per *tema*, se li figurà impropri que sa filla, ans de possehir l'anell posés els peus al barco ---», Pons Mass. (*Auca d. l. P. XII*, 183).

Per al rossellonès, V. més avall, sobre *temerut*, Val.: «la quimèra o *tema* que desde antic se tenen els pòbles vehins, y que se traduïa primer en arque, y dempuix en dir-se desgarrós», MGadea (*T. del Xè I*, 215). A Men.: «*téma*: mania, idea fixa, caparrudesa, obstinació en una cosa, betzèria», Camps Merc. (*B DLC VIII*, 263); «som anar errat de comptes, se *tema* m'ha costada cara explicant la dita "oli m'hi ha caigut!"»; i les dites «*téma* de dona: *téma* de bèna; *téma* de dóna: *téma* de mula», id. (*Folk. Men. I*, 292, 297-8); «*téma*: impertinència, molèstia», Ferrer Ginart (*Rond. Men.*, 226). Alguns ho prenen en el sentit de 'por' (mall.?), però potser és més un ús impropri, que en fan aquests, confonent-ho personalment amb *TÈMER*; en tot cas no hi ha comparació amb l'it. *tema*.

DERIV. del popular *tema*: men. *temós*, -osa 'el qui, o la qui, té *tema*' (*B DLC VIII*, 263), «cansat, impertinent, fastidiós, que sempre fa lo que desagrada ab els demés», Ferrer Ginart (*Rond. Men.*, 227), i cat. or. (*DAG.*). *Temerut* ross. 'tossut': «Quan van arribar al Voló, ja hi havia / mig quart, i belleu més, que 'l trinc 'via fugit / --- en Jaumet, quin despit! / --- / no pensava que a Perpinyà; / i, dín la seua impacienci, / 'quei *temerut* / si hagués calgut, / hi hagués anat a peu, jo pensi», Saisset (*Perpiny.*, 49). *Temàtic* 'referent a un tema' [Lab.], en el sentit de «pertinax», *DTO*. 1647, Lacav.; abominem el collectiu neològic la *temàtica* [c. 1950] en lloc de 'els temes', mot tan inútil i buit com ridículament pretensions.¹ *Tematge*.

La derivació més popular parteix del v. *entemarse* 'obstinarse': «lo vent s'hi *entema* i, amb una bufada, / llarga, violenta, enfuriada, / trenca en sec, desarrela i rebitlla pel sol / lo gegant orgullós que se creia lo sol / a se poguer burlar de tota ventegada», Saisset (*Catal. d. R.*, 237); 'malfiar-se, descreure' maestr.: «tots s'*entemaran* que vinguen a passejar» ens deien a les muntanyes de Vallibona estranyats de veure excursionistes, després de demanar-nos què hi anàvem a fer, 1934. *Entema* «quimera, mania, rancor: li tinc una *entema!*» maestr. (a Benassal: GaGirona, *Vocab.*); val. «animadversió persistent», Valor-Giner (1950-5); «el recel, la suspicàcia i l'*entema* vers Catalunya i res més, puix la catalanofòbia no cal dir que és un dels problemes espanyols», Ed. MtzFerrando («El Camí», 9-IX-1933); occid. pir. *antema* (supra); eiv. «*entema*: ojeriza» (PzCabr.). *Entemat*; *entemarrat*; *entemós*.

De fets paral·lels en cast. [1495], veg. *DCEC/DECH* (v, 476a7-17); «DIANA: Rey, ¿dónde tienes el rey? / CARLOS: Dentro en mi imaginación, / que no es maior el imperio del mundo. D.: Tema notable / ---», Vz.⁵⁵ de Guevara (*El Rey en su imag.*, v. 1545); i també en ll. d'oc. llem. s'*entemar* «s'obstiner» (Laborde).

Antitesi [-*ezis* o -*itezi*, c. 1390, Aversó, *Torc. I*, 269, 303, 304, 305], gr. ἀντίθεσις id.; *antiètic*; -*tesa*, Lacav.; -*tesis*, Belv.; *antiètic*. *Diàtesi*, gr. διάθεσις id.;

usat pels fisiòlegs («blau o morat: equimosi espontània per *diàtesi* hemorràgica», Alsina Bofill, *Ann. Med. Ac. Ci. Mèd.* LXVIII, 687); *diatètic*. *Epèntesi* (-*nthezis*, Aversó I, 264), gr. ἐπένθεσις id.; *epentètic*. *Epitet* (-*theton*, Aversó I, 329; -*to*, Lacav.); ll. *epithèton*, gr. ἐπιθετον pròpiament 'posat de més a més, afegit'.

Hipòtesi [-*tesia*, c. 1400, gloss. de Munic.; -*tesa*, Lacav.; -*tesis*, Belv.], gr. ὑπόθεσις 'allò que hom posa a la base de quelcom', 'supòsit'; «no parlo del lliure-pensador ni del materialista, que s'aconsolen amb la *hipòtesi* mecànica de l'Univers», «el fonament experimental de la meua *hipòtesi* de l'existència d'un món espiritual, us va produir mala impressió --- tenfeu raó», Coromines (*Vida Austera*, pròl., O. C. 660a44; carta a Maragall, 1908, O. C., 1162a40); *hipotètic* [Lacav.], *hipotèticament* [Lab.]. *Hipoteca* [1377, «per dret de *ypotecha*», *InuLC*]; gr. ὑποθήκη 'fonament', 'penyora'; c. 1560, *Coll. d. l. Dames*; «penyora com de casa», Busa-N.; *hipotecar* [1376, i cinc més Ss. XIV-XV, *InuLC*]; «*empenyorar*», Busa-N.; Vic, 1442, *DAG.*; «cert l'arboreda, / e l'alqueria / fon --- / béns confiscats, / *hypotecats*, / en plets pendants / ---», JRoig (*Spill*, 2108); *hipotecari* [Busa-N.; 1535]; *hipotecable* [Lab.].

Metàtesi [-*tezi*, Aversó I, 269]; Belv. gr. μεταθεσις 'transposició', 'canvi de lloc d'una lletra'; *metatètic*; *metatitzar*; *metatisme* (Aversó I, 160, 162, 269). *Parèntesi* [-*tezi*, Aversó I, 294; «figura, maneres», Ave. I, 325; -*esis*, Lacav.], gr. παρένθεσις 'acció d'intercalar', 'parèntesi'; *parentètic*. *Pròtesi*, gr. πρόθεσις 'acció d'afegir'; *protètic*. *Pròtesi* [-*thesis*, -*tezi*, Aversó I, 264], *protètic* (millor que *protèsic*).

El més fecund dels derivats ha estat *síntesi* [S. XIV, tort.]; «ells an axí ordenat en *sintexis*, --- que tots aquells qui en albercs qui afronten ab los dits murs, que s'puixen servir e aemprar d'aquells» (*BABL XII*, 38), gr. σύνθεσις id.; «*sinthezis*, figura», Aversó (I, 307, 308); Belv.; «operació química que consisteix a obtenir un cos compost, per unió dels seus components», Fontseré, *Ci. Fi. Nat.*, p. 96 i lèxic; *sintètic* [Lab.]; *sinteton*, figura, Aversó I, 300; *sintetititzar*, *sintetitizable*; *parasintètic*, es diu dels compostos que es formen per una deriv. a base de dos o més mots sencers, que només s'usaven separadament (p. ex. *bonhomia*, *tantmenfotisme*, *escorparrendit*), de cap manera de mots con *congeminar* o *retallar* (com ho han fet alguns gramàtics lleugers), que són mers derivats d'essència igual a la dels altres, sols que amb prefix i no sufix. *Polisintètic*; *polisinteton* (Aversó, 299); *polisintesi*; *polisintetisme*.

¹ Recordem aquell guitarrista que amb més humor, i no tan poca-solta, cantava allò de «amb la *temàtica*, / i problemàtica / vinga informàtica!, / paradigmàtica, / més catedràtica / que matemàtica, / res de sal àtica! / cobrarem... viàtica...».

Tesor, V. *tendre* v.; V. *tesor* *Tesora*, V. *tisores* *Tesorer*, V. *tesor* *Tesòrica*, barbarisme de copista per *teòrica* *Tesquirar*, V. *tosquirar* (TONDRE) *Tessa*, V. *tesi* *Tessella*, *tesserat*, V. *quatre*, cf. *tegel*